

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Επαναληπτικό Διαγώνισμα Θεωρίας

ΜΕΡΟΣ Β'

Δευτέρα, 15 Μαΐου 2017

ΥΛΙΚΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

- 1) Τρόποι & Μέσα Πειθούς - Είδη Συλλογισμών - Αξιολόγηση Επιχειρήματος - Τεκμήρια
- 2) Μορφές Πειθούς (η πειθώ στον διαφημιστικό / επιστημονικό / πολιτικό λόγο)
- 3) Το Δοκίμιο (είδη - γλώσσα - πειθώ)
- 4) Ο Διαφημιστικός Λόγος (άρθρο - επιφυλλίδα)

ΘΕΜΑ Α1. (μονάδες 4)

Να βρείτε τον κυρίαρχο τρόπο πειθούς στην παράγραφο που ακολουθεί, καθώς και ένα μέσο πειθούς που τον υποστηρίζει. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας. (Ομογενείς 2013)

Η σχολική αποτυχία δε συνεπάγεται απαραίτητα αποτυχία και στη ζωή. Αρκετοί «κακοί» μαθητές κερδίζουν αξιοπρεπώς τα προς το ζην, παντρεύονται, αποκτούν παιδιά και θεωρούν τον εαυτό τους ευτυχισμένο. Αντίθετα, ορισμένοι «καλοί» μαθητές καταλήγουν να έχουν μια δυστυχισμένη ζωή. Η παραπάνω διαπίστωση ας μην ερμηνευθεί ως υποτίμηση της σχολικής επιτυχίας, αλλά ως μια προσπάθεια για την αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας, η οποία δεν οδηγεί απαραίτητα στην εγκληματικότητα, στα ναρκωτικά ή στην ανεργία. Σε αρκετές περιπτώσεις, παρά τη σχολική επιτυχία, συναισθηματικές ή κοινωνικές δυσκολίες εμποδίζουν ορισμένους να χρησιμοποιήσουν τα διπλώματα ή τις γνώσεις τους. Οι άνθρωποι αναζητούν την ικανοποίηση και την ευχαρίστηση στη ζωή τους, ενώ προσπαθούν να αποφύγουν τον πόνο και τη δυστυχία. Η πραγματικότητα της κάθε εποχής παρεμβαίνει άλλοτε διευκολύνοντας και άλλοτε εμποδίζοντας την προσπάθεια του ανθρώπου να είναι ευτυχής. Οι ανθρώπινες σχέσεις είναι πολύπλοκες και συχνά επιφυλάσσουν απογοητεύσεις και οδύνη. Η επιλογή της απομόνωσης, δηλαδή η απομάκρυνση από τους άλλους, ως μια προστασία από τον πόνο

που προκαλείται από τις ανθρώπινες σχέσεις, δεν οδηγεί παρά μόνο στην «ευτυχία» της ησυχίας.

ΘΕΜΑ Α₂. (μονάδες 4)

Να βρείτε δύο διαφορετικούς τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην παράγραφο που ακολουθεί και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με μία αναφορά, για τον κάθε τρόπο, στο κείμενο. (Επαναληπτικές 2013)

Παιδεία, κατά τον Πλάτωνα, είναι η «ολκή»* και η αγωγή των παιδιών προς τον «ορθό λόγο». Αυτό επιτυγχάνεται καλύτερα και ευκολότερα με τη συμμετοχή και τη συνεργασία του μαθητευόμενου στο παιδευτικό έργο, επειδή το ενδιαφέρον διατηρείται σε υψηλά επίπεδα, οι δε νοητικές και ψυχικές δυνάμεις των μετεχόντων σ' αυτόν βρίσκονται σε συνεχή εγρήγορση. Ο μαθητής, συνεπώς, δεν παραμένει παθητικός δέκτης μιας ψυχρής μετάδοσης έτοιμων γνώσεων, αλλά και ο ίδιος ζητάει να βρει την αλήθεια, με το να ερευνά, να εξετάζει, να ερωτά και να ελέγχει. Βρίσκεται γενικά σε διαλεκτική μάχη συχνών εναλλαγών επίθεσης και άμυνας, με αποτέλεσμα να σημειώνεται πνευματική ανύψωση και ψυχική καλλιέργεια. Με τον τρόπο αυτό, ο διάλογος αποκτά ένα δραματικό στοιχείο, αφού τα δρώντα πρόσωπα δοκιμάζουν μια διαλεκτική περιπέτεια, ανάλογη με εκείνη των ηρώων της τραγωδίας, η οποία συνίσταται, κατά τον Αριστοτέλη, σε μεταβολή στο αντίθετο των «πραττομένων». Η περιπέτεια των προσώπων του διαλόγου έγκειται στην αμηχανία, στην οποία αυτά περιπίπτουν με τον ειρωνικό Σωκρατικό έλεγχο. Έτσι η παιδεία καθίσταται μια τάση, που διαπερνά όλο τον ανθρώπινο βίο.

ΘΕΜΑ Α₃. (μονάδες 4)

Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τα τεκμήρια τα οποία λειτουργούν ως μέσα πειθούς στις παραγράφους του κειμένου που ακολουθούν. (Ομογενείς 2009)

Η τεχνολογία είναι η ελπίδα και η ευκαιρία μας για να δημιουργήσουμε έναν κόσμο ανθρώπινο. Αλλά, αυτός ο κόσμος είναι λάθος να πιστεύουμε ότι μπορεί να δημιουργηθεί μονάχα μέσω της τεχνικής. Δεν είναι υπεύθυνη η τεχνολογία γιατί σήμερα η Πυρηνική Ενέργεια χρησιμοποιείται, κύρια, για πολεμικούς εξοπλισμούς ούτε γιατί οι ετήσιες παγκόσμιες στρατιωτικές δαπάνες ξεπερνάνε τα 300 δισεκ. δολάρια, όταν ο

ετήσιος προϋπολογισμός της UNESCO μόλις φτάνει τα 80 δισεκ. δολάρια. (Και όσο περισσότερο μιλάνε για αφοπλισμό, τόσο περισσότερο τελειοποιούν τα όπλα...)

Αυτή η σύγκριση αποδεικνύει την τεράστια προσπάθεια που γίνεται σήμερα για την ανάπτυξη των μέσων καταστροφής σε αντίθεση με την αδιαφορία που υπάρχει για την προαγωγή της παιδείας, του πολιτισμού και της επιστήμης. Και πολύ περισσότερο, όταν λογαριάσουμε ότι οι τρομακτικές αυτές δαπάνες γίνονται για πολεμικό εξοπλισμό, τη στιγμή που το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της γης ζει σε ένδεια. Λέγεται ότι αν διέθεταν το 10% του ποσού των πολεμικών εξοπλισμών για τη βοήθεια και ανάπτυξη προβληματικών περιοχών, θα είχαμε ριζική αλλαγή στο πρόβλημα της ένδειας και τουλάχιστον δε θα πέθαιναν άνθρωποι από πείνα.

ΘΕΜΑ Α4. (μονάδες 4)

Στην παράγραφο που ακολουθεί ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς και την επίκληση στην αυθεντία. Να εντοπίσετε τον συγκεκριμένο τρόπο πειθούς και να αιτιολογήσετε τη χρήση του. (Ημερήσιο 2009)

Υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύουμε πως ο πολιτισμός μας έχει παρεκκλίνει, αν δεν έχει πάρει ολότελα στραβό δρόμο κάτω από την επίδραση σκοτεινών εκμεταλλευτών. Μόνη ελπίδα να διορθωθεί η πορεία του, όσο θα είναι ακόμα καιρός, το βιβλίο. Ο Βολταίρος είχε πει κάποτε πως τον κόσμο τον κυβερνάνε τα βιβλία. Σήμερα πρέπει ένας άλλος λόγος, ακόμα πιο κρίσιμος, να ειπωθεί: Πως ο κόσμος, αν σωθεί, θα το χρωστάει στο βιβλίο. Γιατί αυτό το γκόλφι της ανθρωπιάς έχει τη δύναμη να ξορκίζει τα δαιμόνια, να εξυγιαίνει την ατμόσφαιρα, να οπλίζει τη λυτρωτική φαντασία, να ξυπνάει την αυτογνωσία, ν' ανάβει το μάτι, να στυλώνει το φρόνημα, να ψυχώνει το χέρι. Η μάχη του ανθρώπου δεν θα χαθεί ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του λόγου, το βιβλίο.

ΘΕΜΑ Α5. (μονάδες 6)

Ποιους τρόπους και ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στις παραγράφους του κειμένου που ακολουθούν; Να δώσετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση. (Ημερήσιο 2003)

Θα έπρεπε, ακόμα, από εδώ και εμπρός οι άνθρωποι (μιλάω για τις πλούσιες χώρες) να δεχτούν ένα αξιοπρεπές αλλά λιτό βιοτικό επίπεδο και να παραιτηθούν από την

ιδέα ότι ο κεντρικός στόχος της ζωής τους είναι να αυξάνεται η κατανάλωσή τους κατά 2 με 3% το χρόνο. Για να το δεχτούν αυτό, θα έπρεπε κάτι άλλο να δίνει νόημα στη ζωή τους. Αυτό το άλλο είναι η ανάπτυξη των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων.

Η ανάπτυξη, βέβαια, των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων θα απαιτούσε μian άλλη οργάνωση της εργασίας, η οποία θα έπρεπε να παύσει να είναι αγγαρεία και να γίνει πεδίο προβολής των ικανοτήτων του ανθρώπου· μian αληθινή δημοκρατία που θα συνεπαγόταν τη συμμετοχή όλων στη λήψη των αποφάσεων· μian άλλη οργάνωση παιδείας, ώστε να διαπλάθονται πολίτες ικανοί «να άρχουν και να άρχονται βάσει των νόμων» σύμφωνα με τη θαυμάσια έκφραση του Αριστοτέλη.

ΘΕΜΑ Β₁. (μονάδες 4)

Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί ο συγγραφέας στην παράγραφο αυτή του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. (Ημερήσιο Επ. 2008)

Η Δημοκρατία περνάει στον καιρό μας και δοκιμασία και κρίση. Το πρόβλημά της είναι σύνθετο. Δοκιμασία για τη Δημοκρατία είναι η ανάγκη να κυβερνήσει ανθρώπινα σύνολα τεράστια, που ξεπερνάνε τα φυσικά της μέτρα. Γιατί το δημοκρατικό πολίτευμα είναι εφικτό εκεί όπου όλα βρίσκονται στα μέτρα του ανθρώπου, όπου η άσκηση της εξουσίας κι ο έλεγχός της είναι άμεσα ή σχεδόν άμεσα, όπου το άτομο έχει υπόσταση, δεν μεταβάλλεται σ' απρόσωπη μονάδα μέσα σε αστρονομικό αριθμό. Το αν θα μπορέσει να περισωθεί η Δημοκρατία μέσα στα ωκεάνια ανθρώπινα σύνολα της σημερινής και της αυριανής εποχής, είναι κάτι που θα το ιδούν όσοι επιζήσουν κι αυτοί που θα 'ρθουν. Κρίση όμως περνάει η Δημοκρατία στην αναμέτρησή της με την εσωτερική πραγματικότητα. Πόσοι και πού είναι ώριμοι να τη δεχτούν; Πόσοι έχουν το ανάστημα να τη δικαιώσουν;

ΘΕΜΑ Β₂. (μονάδες 4)

Με ποια συλλογιστική πορεία αναπτύσσεται η παράγραφος αυτή του κειμένου; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. (Ημερήσιο Επ. 2004)

Θεσμοί που δοκιμάστηκαν στο παρελθόν επί αιώνες, που καθιερώθηκαν με αίμα πολύ, έχουν πια διαβρωθεί. Η οικογένεια, που ήταν η ζεστή φωλιά όπου πλάθονταν κι

οπλίζονταν ο άνθρωπος, κάθε μέρα γίνεται και πιο σκιώδης. Ο τρόπος ζωής που είχε το παρελθόν κληροδοτήσει από γενιά σε γενιά – τιμιότητα, ντροπή, αξιοπρέπεια και κοινωνική συνεργασία – κινδυνεύει και αναιρείται καθημερινά από την πρακτική της εποχής μας. Το παρελθόν, ως αυθεντία, ως πηγή κανόνων βίου, υποφέρει από δεινή αμφισβήτηση.

ΘΕΜΑ Β3. (μονάδες 4)

Να προσδιορίσετε το είδος του συλλογισμού που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην παράγραφο αυτή του κειμένου και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. (Ημερήσιο Επ. 2014)

Ενόψει της νέας χιλιετίας, το ανθρώπινο γένος είναι υποχρεωμένο να σχεδιάσει ένα νέο εκπαιδευτικό σύστημα και να διαμορφώσει τους όρους ενός νέου πολιτισμού. Και είναι υποχρεωμένο να το πράξει τούτο -επιτρέψτε μου να επισημάνω- όχι γιατί το εκπαιδευτικό σύστημα και ο πολιτισμός του παρελθόντος απέτυχαν, αλλά διότι άλλαξε η κοινωνία. Τίποτε από όσα ο άνθρωπος μπορεί να σκεφθεί και να δημιουργήσει -αν πρόκειται να καταστεί βιώσιμο- δεν είναι δυνατό να υπάρξει ερήμην της κοινωνίας. Αλλάζουν οι κοινωνικές συνθήκες; Αλλάζουν, επίσης, οι ιδέες, οι πεποιθήσεις, οι μορφές της τέχνης, οι επιστημονικές αντιλήψεις και ούτω καθεξής.

ΘΕΜΑ Β4. (μονάδες 8)

[α] Ποια είναι η συλλογιστική πορεία (παραγωγική – επαγωγική) του παρακάτω συλλογισμού; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. [β] Να αξιολογήσετε τον συλλογισμό ως προς την αλήθεια, την εγκυρότητα και την ορθότητά του. (Να θεωρήσετε ότι οι προκείμενες ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα). (Ημερήσιο 2004)

- όπου απουσιάζει ο ανταγωνισμός, ο άνθρωπος δεν πλουτίζει τα εφόδιά του.

- σε παλαιές εποχές απουσίαζε ο ανταγωνισμός.

Άρα, ο άνθρωπος σε παλιές εποχές δεν πλούτιζε τα εφόδιά του.

ΘΕΜΑ Β₅. (μονάδες 8)

[α] Να προσδιορίσετε το είδος του συλλογισμού που ακολουθεί ως προς την πορεία της σκέψης και το είδος των προκείμενων προτάσεών του. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

[β] Να αξιολογήσετε τον συλλογισμό ως προς την ορθότητα (εγκυρότητα και αλήθεια). Υποθέστε ότι οι δύο πρώτες προτάσεις ανταποκρίνονται στα δεδομένα της αντικειμενικής πραγματικότητας.

- Η αύξηση της ανεργίας στην Αργεντινή κατά τη διάρκεια της κρίσης χρέους του 2002 αύξησε και την εγκληματικότητα.

- Η ανεργία αυξήθηκε και στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της κρίσης χρέους.

Άρα, η εγκληματικότητα θα αυξηθεί και στην Ελλάδα.

ΘΕΜΑ Β₆. (μονάδες 8)

[α] Να προσδιορίσετε το είδος του συλλογισμού που ακολουθεί ως προς το είδος των προκείμενων προτάσεών του. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. [β] Να αξιολογήσετε τον συλλογισμό ως προς την ορθότητα (εγκυρότητα και αλήθεια). Υποθέστε ότι η δεύτερη πρόταση ανταποκρίνεται στα δεδομένα της αντικειμενικής πραγματικότητας.

- Αν η ελληνική εκπαίδευση αποκτήσει διαπολιτισμικό χαρακτήρα, η ελληνική κοινωνία θα αναπτύξει ανεκτικότητα απέναντι στο διαφορετικό.

- Η ελληνική εκπαίδευση δεν έχει λάβει διαπολιτισμικό χαρακτήρα.

Άρα, η ελληνική κοινωνία δεν έχει αναπτύξει ανεκτικότητα στο διαφορετικό.

ΘΕΜΑ Γ₁. (μονάδες 6)

Στη διαφήμιση που ακολουθεί να εντοπίσετε τα μέσα / τεχνικές που χρησιμοποιούνται από τον διαφημιστή.

ΘΕΜΑ Γ₂. (μονάδες 6)

Να εντοπίσετε στο κείμενο που ακολουθεί τρία χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου (απόσπασμα από την ομιλία του Αμερικανού προέδρου Μπάρακ Ομπάμα στο Ίδρυμα «Σταύρο Νιάρχος»).

Η δημοκρατία, όπως όλοι οι ανθρώπινοι θεσμοί, είναι ατελής. Είναι όμως το καλύτερο από τις εναλλακτικές λύσεις, γιατί μας επιτρέπει να εργαστούμε ειρηνικά μέσα από τις διαφορές μας και να προχωρήσουμε πιο κοντά στα ιδανικά μας. Έτσι εδώ, όπου γεννήθηκε η Δημοκρατία, επιβεβαιώνουμε για ακόμα μία φορά τα δικαιώματα, τα ιδεώδη και τους θεσμούς επί των οποίων ο τρόπος ζωής μας εξακολουθεί να στηρίζεται: η ελευθερία λόγου και συνάθροισης, διότι η πραγματική νομιμοποίηση μπορεί να έρθει μόνο από τον λαό, που δεν πρέπει ποτέ να φιμώνεται· ο ελεύθερος τύπος που εκθέτει την αδικία και τη διαφθορά και κάνει τους ηγέτες να λογοδοτούν· ανεξιθησκία, διότι είμαστε όλοι ίσοι ενώπιον του Θεού· ανεξάρτητοι δικαστές για να διαφυλάσσουν τον νόμο και τα ανθρώπινα δικαιώματα· διάκριση των εξουσιών.

Είκοσι πέντε αιώνες αφού η Αθήνα έδειξε τον δρόμο, 250 χρόνια μετά το ξεκίνημα του μεγάλου ταξιδιού της Αμερικής, η πίστη μου και η πεποίθησή μου, η βεβαιότητά μου για τα δημοκρατικά μας ιδανικά και τις οικουμενικές μας αξίες παραμένουν αμείωτες. Πιστεύω πιο σθεναρά από ποτέ ότι ο δρ Κινγκ είχε δίκιο όταν είπε ότι «η καμπύλη του ηθικού σύμπαντος είναι μακριά, αλλά κλίνει προς τη δικαιοσύνη». Αλλά δεν κλίνει προς τη δικαιοσύνη επειδή αυτό είναι αναπόφευκτο, αλλά επειδή εμείς την κάμπουμε προς τη δικαιοσύνη – όχι επειδή δεν θα υπάρξουν εμπόδια στην επίτευξη της δικαιοσύνης, αλλά επειδή θα υπάρξουν άτομα, σε γενιά μετά από γενιά, που έχουν το όραμα και το θάρρος και τη θέληση να κάμψουν την καμπύλη των ζωών μας στην κατεύθυνση ενός καλύτερου μέλλοντος.

Γιατί, τελικά, εξαρτάται από εμάς. Δεν είναι δουλειά κάποιου άλλου, δεν είναι ευθύνη κάποιου άλλου, αλλά είναι οι πολίτες των χωρών μας και οι πολίτες του κόσμου που θα κάνουν την καμπύλη της Ιστορίας να γείρει προς τη δικαιοσύνη. Και αυτό είναι που μας επιτρέπει η δημοκρατία να κάνουμε. Γι' αυτό η πιο σημαντική θέση σε μια χώρα δεν είναι αυτή του προέδρου ή του πρωθυπουργού. Ο πιο σημαντικός τίτλος είναι αυτός του πολίτη. Και σε όλα μας τα έθνη, θα είναι πάντα οι πολίτες αυτοί που θα αποφασίζουν

τι είδους χώρες θα είμαστε, ποια ιδεώδη θα επιδιώκουμε και ποια αξίες θα μας καθορίζουν. Σε αυτό το σπουδαίο, ατελές αλλά αναγκαίο σύστημα διακυβέρνησης των πολιτών, η ισχύς και η πρόοδος θα προέρχονται πάντα από τον δήμο – από «εμάς, τον λαό». Είμαι πεπεισμένος ότι όσο παραμένουμε πιστοί σε αυτό το σύστημα της διακυβέρνησης των πολιτών, το μέλλον μας θα είναι φωτεινό.

Ευχαριστώ πολύ. Ζήτω η Ελλάς

ΘΕΜΑ Γ3. (μονάδες 6)

Στο κείμενο που ακολουθεί να εντοπίσετε τρία χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου. (Γεώργιος Κατσιμίγκας - Ευρυδίκη Καμπά, Ηθική και νομική προσέγγιση της κλωνοποίησης)

Η αναπαραγωγική κλωνοποίηση προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια υπό την έννοια ότι καθορίζει σε σημαντικό βαθμό τη διαμόρφωση της προσωπικότητας ενός ατόμου. Η διαδικασία αυτή είναι αποτέλεσμα μιας πολύπλοκης διαδικασίας αλληλεπιδράσεων μεταξύ γονιδίων και περιβάλλοντος. Η συμβολή, πάντως του γενετικού υλικού θεωρείται καθοριστική για τη διαμόρφωση της ανθρώπινης προσωπικότητας. Όπως παρατηρεί η Κριάρη-Κατράνη «η μοναδικότητα και το τυχαίο, στοιχεία συμφυή προς την έννοια της ανθρώπινης ζωής, υφίστανται επεμβάσεις, με στόχο την αναίρεσή τους». Μέσω της κλωνοποίησης, το άτομο μετατρέπεται σε «κατά παραγγελία είδος». Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη άποψη, η κλωνοποίηση υποτιμά τη γενετική χαρακτηριστικότητα του κάθε ατόμου και στερεί από το παιδί την έννοια του μυστηρίου ή το δικαίωμα της άγνοιας σε ένα ανοικτό μέλλον. Επίσης, στερεί το δικαίωμα του νεογέννητου να είναι μια πλήρης έκπληξη για τους γονείς του.

ΘΕΜΑ Δ1. (μονάδες 8)

Στο απόσπασμα (Ε.Π. Παπανούτσος, Η σάτιρα) που ακολουθεί:

[α] Να εντοπίσετε τρία χαρακτηριστικά που επιβεβαιώνουν την κατάταξή του στο είδος του αποδεικτικού δοκιμίου.

[β] Να εντοπίσετε τρία χαρακτηριστικά της γλώσσας του δοκιμίου.

[γ] Να αντλήσετε στοιχεία που επιβεβαιώνουν τον διδακτικό, αλλά ταυτόχρονα αντιδογματικό χαρακτήρα του δοκιμιακού λόγου.

Ρίζα λοιπόν της σάτιρας δεν είναι μόνο η κακεντρέχεια ή η μνησικακία του δειλού και αποστρεφόμενου τον κίνδυνο ανθρώπου, αλλά κυρίως το μίσος του κακού, η εξέγερση που προκαλεί στον ανίσχυρο η φυσική ή ηθική καταδυναστευσή του από πρόσωπα και καθεστώτα τυραννικά. Έτσι, όπου το σώμα υστερεί, εκεί το πνεύμα έρχεται να το αναπληρώσει. Και χρησιμοποιεί ένα δικό του όπλο, τα βέλη της σάτιρας. Θα επικαλεστώ και εδώ τη μαρτυρία του Ροΐδη. Για να εξηγήσει το άνθισμα του λογοτεχνικού τούτου είδους στην Ευρώπη κατά το μεσαιώνα, ο συγγραφέας της «Πάπισσας Ιωάννας» παρατηρεί: «Εις τους ανθηρούς εκείνους αιώνας της πίστεως και της τυραννίας, ότε ο ιερέυς και ο δήμιος αδελφικώς ενηγκαλισμένοι εκούρευον εν ανέσει την αγέλην των πιστών, η σάτιρα, το δικαίωμα δηλαδή της εκδικήσεως των ύβρεων διά του γέλwtos, ήτο το μόνον εναπολειφθέν εις τους δυναστευομένους». Κάτι γνωρίζουμε και εμείς από το φαινόμενο τούτο· στα χρόνια της Απριλιανής τυραννίας τα ανέκδοτα που σατίριζαν τους πρωταγωνιστές της εθνικής μας τραγωδίας πολλαπλασιάζονταν και περνούσαν από στόμα σε στόμα με ταχύτητα αστραπής. Η συμβολή τους στη κατάρρευση τυράννων (παρά τον αντίθετο ισχυρισμό: ότι έτσι ξεθύμαινε η διάθεση για αντίσταση) δεν υπήρξε μικρή - υπονόμειαν τους ήρωες της βίας με τη γελοιοποίησή τους.

ΘΕΜΑ Δ₂. (μονάδες 6)

Το απόσπασμα αυτό ανήκει στο είδος του στοχαστικού δοκιμίου. Να εντοπίσετε σε αυτό τρία χαρακτηριστικά του είδους. (Οδυσσεάς Ελύτης, Ανοιχτά Χαρτιά)

«Καθένας όπως νιώθει», συνηθίζουν να λένε. Κι εγώ ένιωθα πολίτης τ' ουρανού. Ένα σκαλοπάτι πιο πάνω απ' την αντίληψη ότι η Ποίηση είναι μια απλή εξομολόγηση, έβλεπα ν' αλλάζει ο ορίζοντας και ολόκληρο το τοπίο, ακριβώς όπως από την κορυφή ενός νησιού στα δικά μας τα μέρη όπου, άξαφνα, οι γνώριμες προεξοχές της στεριάς αλλάζουνε σχήμα, σου αποκαλύπτονται ανυποψίαστοι όρμοι και κάβοι, μακρινές ράχες άλλων νησιών, ένας καινούργιος, πιο πλατύς και πιο πλούσιος στην ποικιλομορφία του κόσμος. Κι η κρησάρα της συνείδησης ν' απορρίπτει και να κρατάει, να κρατάει και ν' απορρίπτει, όσο που μια μέρα να νιώσεις τον εαυτό σου καθαρό και διάφανο, τέτοιον που όλες οι μυστικές σου ροπές τον θέλανε, και που όλες οι συνθήκες γύρω σου συνωμοτούσαν να τον παραλλάξουν.

τόσο δύσκολο, μα τόσο δύσκολο, ν' αφήσεις την εποχή σου να σε σφραγίσει, χωρίς να σε παραχαράξει.

ΘΕΜΑ Ε1. (μονάδες 6)

Το απόσπασμα που ακολουθεί ανήκει στο κειμενικό είδος του άρθρου. Να τεκμηριώσετε την κατάταξη αυτή, αντλώντας τρία χαρακτηριστικά του είδους από αυτό. (κείμενο από το διαδίκτυο)

Βουλή των Εφήβων: Κριτική, αντιπαράθεση
με τον Φίλη για τις αλλαγές στην Παιδεία

Κριτική στους κυβερνώντες, αντιπαράθεση με τον υπουργό Παιδείας, Νίκο Φίλη για τις αλλαγές που προωθεί στην Παιδεία και... selfies, πάρα πολλές selfies στη σημερινή συνεδρίαση της Βουλής. Η οποία δεν ήταν σαν τις άλλες, αφού τη θέση των βουλευτών πήραν έφηβοι, που μίλησαν για τα δικαιώματα του παιδιού, κατά την ΚΑ' Σύνοδος της Βουλής των Εφήβων Βουλευτών.

Μοιραία, στους προβληματισμούς που εξέφρασαν βρέθηκε και η οικονομική κατάσταση της χώρας, η ανεργία, η μετανάστευση των νέων, το εκπαιδευτικό και εξεταστικό σύστημα, το προσφυγικό, οι κοινωνικές ανισότητες. Όμως δεν έλειψε για άλλη μια χρονιά ο ξύλινος λόγος, ανάρμοστος για νεαρούς μαθητές, που παραπέμπουν περισσότερο σε ατομικές εκθέσεις ιδεών παρά σε ειλικρινής παρουσίαση των προβλημάτων που πραγματικά αντιμετωπίζουν.

Εξαίρεση η Μαρία Πλιούρα, μαθήτρια ειδικού σχολείου, που μίλησε λιτά και με σαφήνεια για ένα σημαντικό πρόβλημα των παιδιών που φοιτούν σε ειδικά σχολεία: τα επαγγελματικά δικαιώματα του πτυχίου που λαμβάνουν. Ή μάλλον η έλλειψη αυτών.

Η Μαρία εισέπραξε το παρατεταμένο χειροκρότημα των υπολοίπων παιδιών και την απάντηση Φίλη: «Εκ μέρους της πολιτείας, να εκφράσω την αυτοκριτική και τη ντροπή μας, γιατί η ειδική εκπαίδευση στα σχολεία, στο σύνολό της, είναι παραμελημένη. Είναι υποχρέωσή μας να στηρίξουμε τα παιδιά με ειδικές ανάγκες».

Αγγελική Κουγιάννου, HuffPost Greece, 11/07/2016

ΘΕΜΑ Ε2. (μονάδες 6)

Το απόσπασμα ανήκει στο δημοσιογραφικό είδος της επιφυλλίδας. Να τεκμηριώσετε την κατάταξη αυτή, εντοπίζοντας σε αυτό τρία χαρακτηριστικά του είδους.

Η φωνή των εφήβων

Ζώντας μια ζωή κοντά σε νέα παιδιά, φοιτητές κυρίως αλλά και μαθητές, και πιστεύοντας στη δύναμη και στην αξία τού λόγου, δέχτηκα την ευθύνη τής προεδρίας στην Επιτροπή τής Βουλής των Εφήβων. Θα ομολογήσω ότι ξεκίνησα με επιφυλάξεις για τη λειτουργία αυτού τού θεσμού στην πράξη, αλλά και με μια αισιόδοξη προσδοκία που γεννά η γνώση ότι ο ίδιος ο θεσμός λειτουργεί δημιουργικά από καιρό στις περισσότερες και μεγαλύτερες χώρες τής Ευρώπης. Η αισιοδοξία μου ενισχύθηκε από τις συνεχείς προσπάθειες βελτίωσης τής λειτουργίας τού θεσμού που καταβάλλονται τα τελευταία χρόνια. Αλλά κύρια πηγή μιας αισιόδοξης προοπτικής υπήρξε η ζωντανή επαφή μου με νέους και νέες από όλη την Ελλάδα, μαθητές τώρα τής Γ' Λυκείου, που επελέγησαν από την περασμένη χρονιά ως εκπρόσωποι των σχολείων τής περιφέρειάς τους με την ιδιότητα τού «έφηβου βουλευτή»: 260 μαθητές από την Ελλάδα, 20 από την Κύπρο, 20 από την Ομογένεια, συνολικά 300 μαθητές και μαθήτριες (με τις μαθήτριες να υπερτερούν αριθμητικά).

Η έκπληξη ή μάλλον οι εκπλήξεις. Εκπληξη πρώτη. Οι έφηβοι, στην πλειονότητά τους, δεν χρησιμοποίησαν «ξύλινη γλώσσα». Εκφράστηκαν ζωντανά, δηλωτικά, βιωματικά, με παρρησία που δεν έγινε θράσος, με έντονη αμφισβήτηση και κριτική έως επικριτική στάση που δεν έφτασε στην πρόκληση, με εύστοχες κατά το πλείστον παρατηρήσεις που χωρίς να διεκδικούν πάντοτε πρωτοτυπία είχαν το κύρος τής προσωπικής μαρτυρίας. Βγήκαν στην επιφάνεια ευαισθησίες, εκτιμήσεις, προτάσεις, μαρτυρίες, επισημάνσεις, προβλήματα, βιώματα, καταστάσεις που άφησαν να φανούν γνωστά αλλά και άγνωστα στους πολλούς προβλήματα τής Παιδείας μας. [...]

Συμπέρασμα. Οι ραδιοφωνικοί σταθμοί, τα έντυπα μέσα ενημέρωσης και κυρίως οι τηλεοπτικοί σταθμοί αντί να προβάλλουν κατά κόρον τις καταλήψεις και διάφορες μορφές παραβατικότητας των νέων (γεννώντας, άθελά τους, πρότυπα και «ήρωες»), ας φέρουν σε συζητήσεις και στα δελτία ειδήσεων μερικά από τα παιδιά αυτά, για να ακουστεί η αγνή φωνή και η αυθόρμητη μαρτυρία τους που ίσως συγκινήσει ή και

συγκλονίσει αυτούς που παίρνουν αποφάσεις για όσα αφορούν την Εκπαίδευση και τη ζωή τους.

Γιώργος Μπαμπινιώτης, Το Βήμα, 10-02-2008

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α₁.

Ο κυρίαρχος τρόπος πειθούς στην παράγραφο είναι η επίκληση στη λογική. Ένα μέσο πειθούς που τον υποστηρίζει είναι το τεκμήριο (παράδειγμα): «Αρκετοί “κακοί” μαθητές [...]. Αντίθετα, ορισμένοι “καλοί” μαθητές [...]».

ΘΕΜΑ Α₂.

Δύο διαφορετικοί τρόποι πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην παράγραφο είναι:

- 1) Επίκληση στην αυθεντία («Παιδεία, κατά τον Πλάτωνα είναι η “ολκή” και η αγωγή των παιδιών προς τον “ορθό λόγο”»): παρατίθεται η άποψη του Πλάτωνα για την παιδεία.
- 2) Επίκληση στη λογική («Αυτό επιτυγχάνεται καλύτερα ... να ερωτά και να ελέγχει»): Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ένα επιχείρημα, για να αποδείξει τη αξία του διαλόγου στην εκπαίδευση.

ΘΕΜΑ Α₃.

Τα τεκμήρια τα οποία λειτουργούν ως μέσα πειθούς στις παραγράφους είναι:

- 1) «Δεν είναι υπεύθυνη η τεχνολογία ... τόσο περισσότερο τελειοποιούν τα όπλα...»): χρησιμοποιείται το παράδειγμα το στρατιωτικών δαπανών σε σχέση με τον προϋπολογισμό της UNESCO, για να αποδειχθεί πως η τεχνολογία δεν είναι υπεύθυνη για όλα τα δεινά της ανθρωπότητας.
- 2) «Λέγεται ότι αν διέθεταν το 10% ... δε θα πέθαιναν άνθρωποι από πείνα»): το στατιστικό δεδομένο χρησιμοποιείται για να αποδείξει πως η τεχνολογία θα μπορούσε να λύσει τα προβλήματα της ανθρωπότητας, εάν η ανθρωπότητα το αποφάσιζε.

ΘΕΜΑ Α₄.

Η επίκληση στην αυθεντία στην παράγραφο («Ο Βολταίρος είχε πει κάποτε πως τον κόσμο τον κυβερνάνε τα βιβλία») χρησιμοποιείται για να προσδώσει ο συγγραφέας στην άποψή του κύρος, αξιοπιστία και, επομένως, πειστικότητα.

ΘΕΜΑ Α₅.

Οι τρόποι και τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στις παραγράφους είναι:

- 1) Επίκληση στη λογική: α. Ο συγγραφέας καταθέτει ένα επιχείρημα («Η ανάπτυξη, βέβαια, ... στη λήψη των αποφάσεων») για να πείσει ότι η απαλλαγή του ανθρώπου από την καταναλωτική κουλτούρα προϋποθέτει την ανάπτυξη άλλων τομέων της ζωής του. β. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ένα τεκμήριο («κατά με 2 με 3% το χρόνο») για να δείξει την εμμονή του σύγχρονου ανθρώπου για την επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης.
- 2) Επίκληση στην αυθεντία («μιαν άλλη οργάνωση παιδείας ... σύμφωνα με τη θαυμάσια έκφραση του Αριστοτέλη»): χρησιμοποιείται η άποψη του Αριστοτέλη για τον ρόλο της παιδείας, ώστε να αποκτήσει ο λόγος αξιοπιστία.

ΘΕΜΑ Β₁.

Η συλλογιστική πορεία ακολουθεί ο συγγραφέας στην παράγραφο είναι επαγωγική, διότι από την αναφορά δύο ειδικών προβλημάτων της δημοκρατίας («Δοκιμασία για τη Δημοκρατία ... κι αυτοί που θα 'ρθουν» και «Κρίση όμως ... να τη δικαιώσουν;») καταλήγει στο γενικότερο συμπέρασμα πως το πρόβλημα της δημοκρατίας είναι σύνθετο («Η Δημοκρατία ... είναι σύνθετο»).

ΘΕΜΑ Β₂.

Η συλλογιστική πορεία με την οποία αναπτύσσεται η παράγραφος είναι επαγωγική, γιατί από δύο ειδικότερα φαινόμενα αμφισβήτησης του παρελθόντος («Θέσμοι που δοκιμάστηκαν ... και πιο σκιώδης» και «Ο τρόπος ζωής ... από την πρακτική της εποχής μας») καταλήγει στο γενικότερο συμπέρασμα πως το παρελθόν αμφισβητείται («Το παρελθόν, ως αυθεντία, ως πηγή κανόνων βίου, υποφέρει από δεινή αμφισβήτηση»).

ΘΕΜΑ Β₃.

Ο συλλογισμός που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην παράγραφο είναι παραγωγικός, γιατί από τη γενική διαπίστωση πως ολόκληρη η κοινωνία αλλάζει («Και είναι ... διότι άλλαξε η κοινωνία») καταλήγει στο ειδικότερο συμπέρασμα πως και το εκπαιδευτικό σύστημα ως τμήμα της πρέπει να αλλάξει («Ενόψει της νέας χιλιετίας ... ενός νέου πολιτισμού»).

ΘΕΜΑ Β₄.

[α] Η συλλογιστική πορεία του συλλογισμού είναι παραγωγική, γιατί από τη γενική διαπίστωση πως η απουσία ανταγωνισμού λειτουργεί ως αντικίνητρο για τον εμπλουτισμό των εφοδίων του ανθρώπου («όπου απουσιάζει ο ανταγωνισμός ο άνθρωπος δεν πλουτίζει τα εφόδιά του») καταλήγει στο ειδικότερο συμπέρασμα πως και παλιότερα (περίοδο κατά την οποία απουσίαζε ο ανταγωνισμός) ο άνθρωπος δεν πλούτιζε τα εφόδιά του («Άρα, ο άνθρωπος σε παλιές εποχές δεν πλούτιζε τα εφόδιά του»).

[β] Ο συλλογισμός είναι ορθός, γιατί είναι έγκυρος και ταυτόχρονα αληθής. Είναι έγκυρος, γιατί μέσω του κοινού όρου των προκειμένων προτάσεων «απουσία ανταγωνισμού» συνδέονται λογικά στο συμπέρασμα οι όροι «ο άνθρωπος δεν πλουτίζει τα εφόδιά του» και «παλιές εποχές».

ΘΕΜΑ Β₅.

[α] Ο συλλογισμός είναι κατηγορικός (όλες οι προκειμένες προτάσεις του είναι κατηγορικές) και επαγωγικός (αναλογία).

[β] Ο συλλογισμός δεν είναι ορθός (άκυρος), γιατί η αναλογία δε βασίζεται σε επαρκή δεδομένα (οι συνθήκες -εκτός της ανεργίας- στην Ελλάδα και την Αργεντινή διαφέρουν).

ΘΕΜΑ Β₆.

[α] Ο συλλογισμός είναι υποθετικός (η 1η προκειμένη πρόταση είναι υποθετική).

[β] Ο συλλογισμός δεν είναι ορθός (άκυρος), γιατί ο λόγος («Αν η ελληνική εκπαίδευση αποκτήσει διαπολιτισμικό χαρακτήρα») δεν είναι επαρκής (δεν αρκεί η διαπολιτισμική εκπαίδευση για να αποκτήσει ανεκτικότητα μια κοινωνία, χρειάζεται π.χ. και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων) και η ακολουθία («η ελληνική κοινωνία θα αναπτύξει ανεκτικότητα απέναντι στο διαφορετικό») δεν είναι αναγκαία (η ελληνική κοινωνία θα μπορούσε να αποκτούσε ανεκτικότητα και χωρίς διαπολιτισμική εκπαίδευση, αν π.χ. οι πολίτες λάμβαναν ανθρωπιστική παιδεία).

ΘΕΜΑ Γ₁.

Η διαφήμιση χρησιμοποιεί τα εξής μέσα πειθούς:

- 1) Επίκληση στην αυθεντία: χρησιμοποιείται ο Χαβιέ Μπαρδέμ.
- 2) Επίκληση στο συναίσθημα: αίσθημα ευθύνης, κοινωνικής προσφοράς κτλ.

ΘΕΜΑ Γ₂.

Τρία χαρακτηριστικά του πολιτικού λόγου στο απόσπασμα είναι:

- 1) Λογική επιχειρηματολογία: στην α' παράγραφο ο ομιλητής αποδεικνύει με επιχειρήματα, γιατί η δημοκρατία θεωρείται το καλύτερο πολίτευμα.
- 2) Συναισθηματική φόρτιση: στη β' παράγραφο ο λόγος γίνεται βιωματικός (βλ. «η πίστη μου και η πεποίθησή μου», «Πιστεύω πιο σθεναρά από ποτέ») και ποιητικός (βλ. «Αλλά δεν κλίνει προς τη δικαιοσύνη ... στην κατεύθυνση ενός καλύτερου μέλλοντος»)
- 3) Ρητορεία: βλ. συνθηματικό λόγο («Γι' αυτό η πιο σημαντική θέση σε μια χώρα δεν είναι αυτή του προέδρου ή του πρωθυπουργού. Ο πιο σημαντικός τίτλος είναι αυτός του πολίτη», «Ζήτη η Ελλάς»).

ΘΕΜΑ Γ₃.

Τρία χαρακτηριστικά του επιστημονικού λόγου στο κείμενο είναι:

- 1) Ειδική ορολογία: π.χ. «αναπαραγωγική κλωνοποίηση», «γενετικού υλικού».
- 2) Επίκληση στην αυθεντία: «Όπως παρατηρεί η Κριάρη-Κατράνη “η μοναδικότητα και το τυχαίο, στοιχεία συμφυή προς την έννοια της ανθρώπινης ζωής, υφίστανται επεμβάσεις, με στόχο την αναίρεσή τους”».
- 3) Επιχείρημα: «η κλωνοποίηση υποτιμά τη γενετική χαρακτηριστικότητα του κάθε ατόμου και στερεί από το παιδί την έννοια του μυστηρίου ή το δικαίωμα της άγνοιας σε ένα ανοικτό μέλλον. Επίσης, στερεί το δικαίωμα του νεογέννητου να είναι μια πλήρης έκπληξη για τους γονείς του».

ΘΕΜΑ Δ₁.

[α] Τρία χαρακτηριστικά που επιβεβαιώνουν την κατάταξη του κειμένου στο είδος του αποδεικτικού δοκιμίου είναι:

- 1) Σκοπός: απόδειξη της θέσης ότι «Ρίζα της σάτιρας δεν είναι μόνο η κακεντρέχεια ή η μνησικακία του δειλού και αποστρεφόμενου τον κίνδυνο ανθρώπου, αλλά κυρίως το μίσος του κακού, η εξέγερση που προκαλεί στον ανίσχυρο η φυσική ή ηθική καταδυνάστευσή του από πρόσωπα και καθεστώτα τυραννικά».
- 2) Λογική οργάνωση: βλ. δομικά μέρη της παραγράφου (θεματική και λεπτομέρειες).

3) Επίκληση στη λογική: βλ. επιχείρημα («Όπου το σώμα υστερεί ... τα βέλη της σάτιρας») και τεκμήρια (η μαρτυρία του Ροΐδη και το παράδειγμα της δικτορίας).

[β] Τρία χαρακτηριστικά της γλώσσας του δοκιμίου στο απόσπασμα είναι:

- 1) Αφηρημένες έννοιες: π.χ. «σάτιρα», «φυσική ή ηθική καταδυνάστευση».
- 2) Κειμενικοί δείκτες: π.χ. «λοιπόν», «Έτσι», «δηλαδή».
- 3) Υποτακτικός λόγος: π.χ. «Η συμβολή τους ... με τη γελοιοποίησή τους».

[γ] Ο διδακτικός χαρακτήρας του δοκιμίου διαφαίνεται στην προσπάθεια του συγγραφέα να αναλύσει ένα σημαντικό θέμα κοινωνικού ενδιαφέροντος, τον ρόλο της σάτιρας στην κοινωνική και πολιτική ζωή. Ο αντιδογματικός χαρακτήρας του δοκιμίου διαφαίνεται στη χρήση επιχειρημάτων («Ρίζα της σάτιρας ... τα βέλη της σάτιρας») και τεκμηρίων («Θα επικαλεστώ και εδώ ... με τη γελοιοποίησή τους»).

ΘΕΜΑ Δ₂.

Τρία χαρακτηριστικά του στοχαστικού δοκιμίου στο απόσπασμα είναι:

- 1) Σκοπός: ελεύθερος στοχασμός για τη σχέση του ποιητή με τον κόσμο που τον περιβάλλει.
- 2) Ποιητικός λόγος: «Κι εγώ ένιωθα πολίτης τ' ουρανού», «Κι η κρησάρα της συνείδησης».
- 3) Βιωματικό ύφος: βλ. χρήση α' ενικού προσώπου (π.χ. «Κι εγώ ένιωθα πολίτης τ' ουρανού»)

ΘΕΜΑ Ε₁.

Τρία χαρακτηριστικά του άρθρου στο απόσπασμα είναι:

- 1) Δημοσιεύεται στον ηλεκτρονικό τύπο: Αγγελική Κουγιάννου, HuffPost Greece, 11/07/2016.
- 2) Έχει τίτλο: Βουλή των Εφήβων: Κριτική, αντιπαράθεση με τον Φίλη για τις αλλαγές στην Παιδεία.
- 3) Έχει ενημερωτικό / επικαιρικό χαρακτήρα: βλ. την «περίληψη» της §1 (βάσει της «ανεστραμμένης πυραμίδας»).

ΘΕΜΑ Ε₂.

Τρία χαρακτηριστικά της επιφυλλίδας στο απόσπασμα είναι:

- 1) Δημοσιεύεται στον τύπο («Το Βήμα, 10-02-2008») από έναν ειδικό συνεργάτη της εφημερίδας («δέχτηκα την ευθύνη της προεδρίας στην Επιτροπή της Βουλής των Εφήβων»).

- 2) Έχει τίτλο: Η φωνή των εφήβων
- 3) Έχει διαχρονικό χαρακτήρα: ξεκινά με αφορμή τις συνεδριάσεις της Βουλής των Εφήβων, αλλά προχωρά σε γενικές παρατηρήσεις για τη νεότητα της εποχής μας.

